

## 15 juli 2014 Presentatie van de Nederlandse vertaling van Babička

Op 15 juli 2014 werd tijdens een bijzondere bijeenkomst op de residentie van de Ambassadeur van de Tsjechische Republiek Z.E. Jaroslav Horák, in aanwezigheid van uitgever, vertaler, donateurs en sponsors, het eerste exemplaar aangeboden van *Grootmoeder*, de Nederlandse vertaling van *Babička*, het beroemde verhaal van de Tsjechische schrijfster Božena Němcová (1820-1862).



Jacques Duivenvoorden opende de bijeenkomst en heette de Tsjechische ambassadeur Jaroslav Horák, de Slowaakse vertegenwoordiger Mevr. Zuzana Zitna, de donateurs, de vertaler Kees Mercks en de uitgever Willem Donker welkom en ging kort in op de weg die afgelegd is om dit resultaat te bereiken. Het oorspronkelijke idee, dat ontstond tijdens een bezoek aan het Grootmoederdal kreeg in 2004 een praktische voortzetting met het oprichten van de Stichting Babička Nederland, nu tien jaar geleden. Een kloek, mooi geïllustreerde Nederlandse vertaling moest het worden. Dat was al vanaf het begin het doel.

Uitgevers stonden niet in de rij om het boek uit te geven maar we hebben een uitstekende vertaler, Kees Mercks, bereid gevonden het boek te vertalen en een even uitstekende uitgever Ad Donker bereid gevonden het boek uit te geven. Met steun van donateurs, subsidies van het Nederlandse letterenfonds (Schwob-regeling) en van het Tsjechische Ministerie van Cultuur en crowd funding zijn de benodigde financiën bij elkaar gekregen. We zijn erg dankbaar voor al deze steun, hulp en vrijgevigheid. Jacques bedankte de bestuursleden met een prachtig bouquet (waarvan de kleuren dezelfde waren als van de omslag van het boek).



Vertaler Kees Mercks vertelde waarom hij meteen ja gezegd had om dit boek te vertalen

“Babička is een monument van de Tsjechische literatuur van de 19de eeuw, maar helaas ook na WO-II deel geworden van de canon van die literatuur: op verplichte leeslijst geplaatst. Dat is ergste wat boek kan overkomen: dat wekt wroeg en afkeer. Jammer want het boek heeft heel bijzondere schoonheid.

Als vertaling was het geen eenvoudige opgave i.v.m. met al die bijzonderheden van de vroege 19de eeuw: het aflopend feodale stelsel met organisatie van het land. De adel zat nog op sleutelposities. Het land eigenlijk een lappendeken van adellijke landgoederen met eigen interne structuur (rechtspraak, het economisch in stand houden van het landgoed enz.). Behoorlijk wat verschillen met Nederland. Ook de adellijke titels

verschillen.

Voor de Tsjechen zijn ‘paní kněžna’ en ‘komtesa’ begrippen die duidelijke gevoelswaarden hebben, terwijl wij bij ‘mevrouw de vorstin’ vooral aan Juliana denken, een koningin, een trapje hoger. Zo zijn er ook heel wat verschillen in aankleding, meubilering, gebruiken bij feestdagen, oude zegswijzen. Voor een Tsjech heeft de ‘almara’ ook zo’n extra gevoelswaarde, waar het Nederlandse ‘dekenkist’ of ‘kledingkist’ die niet hebben. De vele gebruiken in het huishouden of in samenhang met een trouwerij, oude ambachten en seizoensfeestdagen hebben alle veel naspeurwerk gevergd.

Nu is het boek klaar, compleet met de fraaie illustraties van Tesař, waar de stichting al vroeg beslag op had weten te leggen. Het boek *Grootmoeder/Babička* is zoals het nu voor ons ligt, eveneens een monumentaal werk geworden. Ik verheug me erop dat het nu ook aan u onthuld wordt.”

Kees bedankte zijn collega Magda van Duijkeren en de Babička-bestuursleden Lenka Bottema en Dagmar Stiebral, die zijn vertaling „meegelezen“ hebben.

Vervolgens werd het eerste exemplaar aan Jaroslav Horák aangeboden.

Vanwege de Tsjechisch-Nederlandse aspect van deze dag hield de ambassadeur zijn toespraak in het Tsjechisch, de Nederlandse vertaling was van Anna van Buuren.





“Het komt recht uit mijn hart als ik u zeg dat het voor mij een bijzonder mooi moment is om de Nederlandse vertaling van een juweel van de Tsjechische klassieke literatuur in mijn hand te houden. Het is mij een genoegen op deze manier niet alleen mijn grote dank te uiten, maar ook tegelijkertijd mijn oprechte bewondering uit te spreken voor het doorzettingsvermogen van diegenen die ondanks alle tegenvallers de uitgifte van Babička in Nederland tot een goed einde hebben gebracht en ik bedoel natuurlijk de voorzitter van de Stichting Babička de heer

Duivenvoorden, de heer en mevrouw Plaisier en de vertaler de heer Mercks.

Voor mij persoonlijk is Babička vooral een dierbare jeugdherinnering. Babička was op school verplichte leesvoer en één van mijn lievelingsboeken, die ik telkens weer aan het herlezen was. Op school hebben wij geleerd dat het geen roman is, maar een verhaal in twee delen. Het eerste deel is de aankomst van Babička en het tweede deel gaat over het dorpse leven in vierjaargetijden, tot aan de dood van Babička.

Naast de hoofdpersonage Babička Magdalena Novotná zijn er in dit boek de volgende personages: op de eerste plaats Barunka, kleindochter van Babička die de autobiografische verpersoonlijking is van de schrijfster Božena Němcová zelf. Verder haar broers en zusters, de kasteelvrouw met haar pleegdochter, twee plaatselijke boswachters en gekke Viktorka met haar tragische lot.

Božena Němcová schreef Babička in een zeer moeilijke periode van haar leven; haar oudste zoon Hynek was overleden en zij leefde in armoede en had een ongelukkig huwelijk. Daarom gingen haar gedachten terug naar de meest gelukkigste tijd van haar leven - naar haar kinderjaren die zij natuurlijk heeft geïdealiseerd.

Men moet wel benadrukken dat de meeste personages in het boek echt bestonden, alhoewel hun echte lotgevallen iets anders waren. Wij weten nu dat bij voorbeeld Barunka Prošková, in het echt Panklová, de autobiografische verpersoonlijking van Božena Němcová is. Volgens het verhaal was zij geboren in Wenen en is zij later met haar ouders verhuisd naar Ratibořice in Oost Bohemen. Maar sommige bronnen vermelden dat Barunka in werkelijkheid een onechte dochter was van de kasteelvrouw Wilhelmina Zaháňská (de Sagan), die haar door haar afkomst niet heeft kunnen erkennen en haar aan de pleegouders Pankl heeft afgestaan. Zo blijft het lot van Božena Němcová zelf een beetje geheimzinnig.

Ook gekke Viktorka bestond echt. Ook zij, zoals haar literaire personage, ontvluchtte haar huis voor een soldaat en kreeg met hem een onecht kind, werd psychisch ziek en heeft door de bossen gezworven. In tegenstelling tot het verhaal is zij niet door een blikseminslag gedood maar op 76-jarige leeftijd door ouderdom gestorven.

Maar terug naar Babička. Dit literaire werk werd in 1858 zonder illustraties uitgegeven in het Tsjechisch en in het Duits. Later is Babička in meerdere talen verschenen (in het Frans, Engels, Italiaans, Spaans, Russisch, Hongaars, Slowaaks, Sloveens, Bulgaars, Roemeens, Japans, Pools, Portugees, Chinees, Fins, Ests, Litouws, Oekraïens, Deens en nu ook in het Nederlands).

In loop van de tijd hebben meerdere illustratoren Babička geïllustreerd. Ik noem in dit verband Adolf Kašpar, Zdeněk Burian en Vladimír Tesař wiens liefelijke illustraties u in deze Nederlandstalige uitgave van Babička terug vindt.

Babička is ook meerdere malen dramaturgisch verwerkt voor theater en twee keer verfilmd. De eerste keer in 1940 in zwart wit en de tweede keer in een onvergetelijke televisie versie in twee delen in 1971. Het is voor ons dan ook een eer dat vandaag tussen ons ook de toenmalige vertolkster van kleinkind van Babička, Adelka is, de in Nederland wonende Lenka Kolegarová.

Rest mij tot slot hier aan toe te voegen, dat ik iedereen veel leesplezier toewens en ik hoop dat Babička in Nederland een trouwe lezerskring krijgt zoals zij ook in Tsjechië heeft gevonden.”-



Na de overhandiging nam Jaroslav Horák plaats achter zijn piano en bracht muziek van Luboš Fišer, componist van de muziek voor de 2e Babička-film, ten gehore.



Vervolgens konden de genodigden ook zelf het boek bekijken en kopen.

Na een gezellig en informeel gedeelte met een drankje en een hapje werd deze bijzondere bijeenkomst afgesloten.

Alles bij elkaar een prachtig en feestelijk evenement.

De foto's van dit evenement zijn gemaakt door Atie Postma.

Atie, hartelijk dank dat we de foto's mochten gebruiken